

Eduskunnan suurelle valiokunnalle

29.11.2017

Kehys ry:n lausunto: Globalisaatio ja kestävä kauppa

Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry kiittää suurta valiokuntaa lausuntopyynnöstä koskien globalisaatiota ja kestäväää kauppaa.

Kehys ry yhdessä yli 30 suomalaisen järjestön kanssa julkaisi lokakuussa visiopaperin **”10 askelta kestävämpään ja oikeudenmukaisempaan kauppapolitiikkaan”** (liitteenä). Tässä järjestöjen yhteisessä visiossa korostamme, että EU:n kauppapolitiikkaa on määrätietoisesti kehitettävä ja uudistettava, jotta se tukisi ihmisoikeuksia ja kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita, kuten köyhyyden poistamista, ilmastonmuutoksen hillitsemistä sekä kestävämpiä tuotanto- ja kulutustapoja. Toivomme, että kansalaisjärjestöjen ja palkansaajakeskusjärjestöjen yhteisessä kestävän kauppapolitiikan visiossa esitetyt tavoitteet ja periaatteet näkyisivät nykyistä vahvemmin myös Suomen kauppapoliittisissa kannoissa.

On myönteistä, että esimerkiksi EU:n Kaikkien kauppa -strategiassa, komission globalisaation hallintaa koskevassa keskustelupaperissa sekä syyskuussa julkaisemassa ”kauppapakettissa” ja EU:n kauppapolitiikan ajankohtaisia kysymyksiä koskevassa valtioneuvoston selvityksessä E 78/2017 todetaan EU:n haluavan harjoittaa edistyksellistä kauppapolitiikkaa, jossa huomioidaan myös ”tärkeiksi katsotut ei-taloudelliset arvot”. Esimerkiksi kauppasopimusten kestävän kehityksen lausekkeiden toimeenpanon parantaminen on oikeansuuntainen tavoite. Komission tämän syksyisiä kauppapoliittisia aloitteita ei kuitenkaan voi kehua kunnianhimoista saati konkretiasta kauppapolitiikan ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden edistämisen osalta. Myös valtioneuvoston EU:n kauppapolitiikkaa koskevissa selvityksissä kauppapolitiikan kestävyys ja vastuullisuus jäivät marginaaliin.

Kuten järjestöjen yhteisessä kauppapoliittisessa visiossa tuomme esiin, **tällä hetkellä EU:n kauppapolitiikkaan sekä kansainvälisen kaupan sääntöihin sisältyy ristiriitoja suhteessa kestävän kehityksen tavoitteisiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussitoumuksiin**. Esimerkiksi kauppasopimukset ovat sanktioituja toisin kuin ihmisoikeus- ja ympäristösopimukset, mistä seuraa, että ihmisoikeus- ja ympäristönäkökohdat voivat jäädä yritysten ja investoijien intressien varjoon.

Kestävän kehityksen ja ihmisoikeuksien edistämisen ei tule jäädä EU:n kauppapolitiikassa pelkiksi tyhjiksi korulauseiksi, vaan niiden tulee olla kauppapolitiikan lähtökohta. **Ihmisoikeuksien ja kestävän kehityksen periaatteiden toteutuminen on turvattava sitovilla säännöillä ja tarvittaessa sanktioilla**. Hyvin suunniteltu ja säännelty kauppapolitiikka voi myös olla tehokas väline edistää kestäväää kehitystä sekä ihmisten ja ympäristön hyvinvointia, ja kauppapolitiikkaa tulee määrätietoisesti kehittää näiden päämäärien edistämiseksi. Esimerkiksi kaupan

sukupuolittuneet vaikutukset sekä kauppapolitiikan potentiaali naisten taloudellisen aseman ja oikeuksien vahvistajana tulee tunnistaa ja huomioida nykyistä paremmin kauppasopimuksissa. On myös syytä huomata, että vapaakauppasopimusten solmiminen tai muut kaupan lisäämiseen tähtäävät toimet eivät automaattisesti vähennä köyhyyttä tai lisää inhimillistä hyvinvointia, vaan niiden vaikutuksia tulee arvioida huolellisesti eri alueiden, tuotannonalojen ja ihmisryhmien kannalta.

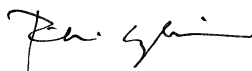
Kauppapolitiikan kestävyys ja vastuullisuuden rinnalla on tärkeää varmistaa EU:n kauppapolitiikan ja esimerkiksi kauppasopimuksia koskevien **neuvottelu- ja päätöksentekoprosessien avoimuus ja läpinäkyvyys**. Vaikka EU on pyrkinyt lisäämään kauppapolitiikan avoimuutta, on kauppasopimusneuvotteluiden avoimuudessa edelleen paljon parannettavaa. Olisi tärkeää, että kansallisten parlamenttien ohella myös eri sidosryhmille, mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan jäsenille, taattaisiin mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa neuvotteluihin niiden eri vaiheissa.

Alla esitämme muutamia keskeisiä periaatteita ja suosituksia, jotka perustuvat suomalaisten järjestöjen yhteiseen kestävä kauppapolitiikan visioon. Toivomme, että suuri valiokunta varmistaa, että Suomi osaltaan edistää näiden periaatteiden ja suositusten toteutumista EU:n kauppapolitiikassa.

- **Ympäristönsuojelua ja ihmisoikeuksia koskevien sitoumusten ensisijaisuus.** EU:n ja sen jäsenvaltioiden tulee toteuttaa kestävä kehityksen periaatteita ensisijaisena velvollisuutenaan. Kauppapolitiikan lähtökohtana tulee olla, että kansainvälisille ympäristö- ja ihmisoikeussitoumuksille ristiriitaisia kauppaa- tai investointisopimuksia ei neuvotella. Mikäli kauppasopimusten ja ympäristönsuojelua tai ihmisoikeuksia koskevien sitoumusten välillä ilmenee ristiriitoja, kauppapoliittiset sitoumukset on tulkittava jälkimmäisille alisteisiksi.
- **Kauppapolitiikkaa ja -sopimuksia koskevien neuvotteluprosessien on oltava avoimia ja läpinäkyviä.** EU:n kauppaa- ja investointisopimusten neuvottelumandaattien tulee olla aina avoimen demokraattisen tarkastelun kohteena sekä kansallisesti että EU-tasolla. Eri sidosryhmille ja kansalaisyhteiskunnalle on turvattava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa neuvotteluihin prosessin eri vaiheissa.
- **Kauppapolitiikan tulee johdonmukaisesti tukea Pariisin ilmastopimuksen tavoitetta rajoittaa maapallon lämpeneminen alle 1,5 asteeseen.** Kauppasopimusten tulee olla yhteensopivia nopeiden ja koko talouden kattavien päästövähennysten kanssa. On varmistettava, että kauppasopimukseen ei sisälly esimerkiksi investointisuojan muodossa rajoituksia toimille, jotka edesauttavat siirtymää vähäpäästöisempiin ja kestävämpiin tuotanto- ja kulutustapoihin.

- Kauppasopimukset tulee laatia siten, että ne **edistävät ihmisoikeuksien kaikille yhdenvertaista toteutumista. Kansainvälisen työjärjestö ILO:n perusperiaatteiden kunnioittamisen tulee olla kauppasopimusten lähtökohta.** Kauppapoliittisten ratkaisujen vaikutuksia on arvioitava eri alueiden ja osapuolten näkökulmasta ja huomioitava erityisesti niiden vaikutukset **haavoittuvimpien alueiden ja heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kannalta.**
- **Kestävää kehitystä on voitava edistää poliittisin keinoin eurooppalaisella, kansallisella ja paikallisella tasolla.** Esimerkiksi kauppasopimuksissa sijoittajille myönnettävät oikeudet tai niihin liittyvä korvausvaatimusten pelko eivät saa rajoittaa hallitusten liikkumavaraa toimia kansalaisten ja haavoittuvimpien ryhmien edun mukaisesti. Sijoittajien oikeudet eivät voi ulottua ympäristönsuojelulle, kansanterveydelle tai sosiaaliturvalle tärkeisiin palveluihin.
- Kauppasopimukseen ei tule sisällyttää erillisiä tuomioistuimia tai muita riitojenratkaisumenettelyjä, jotka turvaavat ainoastaan sijoittajien oikeuksia. Sen sijaan on **tärkeää kehittää instituutioita, jotka varmistavat mahdollisuuden hakea ja saada oikeutta kaikille osapuolille, mukaan lukien kansalaiset, yhteisöt ja ammattiliitot.** Myös komission esittämän monenvälisen investointituomioistuimen ongelma on, että se turvaa ainoastaan sijoittajien oikeuksia.

Kunnioittavasti,

Rilli Lappalainen
Pääsihteeri
Kehys ry

Lisätietoja:

Elina Mikola
Vaikuttamistyön koordinaattori
Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry
elina.mikola@kehys.fi
puhelin: 046 851 5974

Liite: 10 askelta kestävämpään ja oikeudenmukaisempaan kauppapolitiikkaan